

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLT : 24

Yüz yirmi birinci İçtima

18.10.1338 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	3	3. — Kozan Mebusu Doktor Mustafa Beyin, memurin ve mütekaidinin terfi-leri için bir kanun ihzar etmek üzere bir Encümeni Mahsus teşkil edilmesine dair takriri	4:5
2. — Âzayı kiram muamelâtı	4,12	4. — Muş Mebusu Abdülğani Beyin, memurine dair takriri	5
1. — Memurin Muhakemat Heyeti Azalığına bir zat intihabedilmesine dair Heyet Riyaseti tezkeresi	4	5. — Mazbatalar	5,6
2. — Mebusulardan bâzularına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	12:13	1. — İstiklâl Mahakemince ita olunan hükümler hakkındaki 30 kadar arzuhalin Adliye Encümenine tevdi hakkında İstida Encümeni mazbatası	5
3. — Teklifler	3	2. — İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendi ve refikinin, İsparta'da idama mahkûm Mustafaoğlu Osman'ın cinnetinden dolayı affı hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/552)	5:6
1. — Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin, Affı umumi ilânına dair kanun teklifi (2/576)	3	3. — İdama mahkûm Zara'nın Bandırma karyesinden Cündioğlu Mustafa'nın evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	6
4. — Takrirler	4,5		
1. — Genç Mebusu Celâl Beyle rüfekasının, Memurin Muhakemat Heyeti, heyeti tahririyesi kadrosunun tevsii hakkındaki kanun teklifinin ruznameye alınmasına dair takriri (2/568)	4		
2. — Kayseri Mebusu Âlim Efendinin, Kayserili Mustafa Efendiye ait kaçak 800 altın hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının ruznameye alınmasına dair takriri	4		

	Sayfa
6. — Müzakere edilen maddeler	7,13,14
1. — Altın kaçakçılığı ile mahkûm Kayserili Mustafa Efendi hakkındaki İstida Encümeni mazbatasına dair Adliye Encümeni mazbatası	7:12
2. — Büyük Millet Meclisi İdare memurlarının, Meclis memurından askere gidenlerin maaşatı karşılığı olarak Meclis bütçesine zamaim icrasına dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (2/498)	13:14
3. — Gebze ve havalisi Kuvayı Milliye Kumandanı iken şehidolan Yahya Kaptan ailesine hidematı vataniye tertibinden maaş itasına dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları	14
7. — İkinci defa reye konularak kabul edilen Kanun	12,22
1. — Hasbellüzum bir mahalle izam kılınacak İmalâtı Harbiye sivil ustalarıyla Levazımatı Umumiye Fabrika ve Müessesatı sanatkârlarına haremrah itasına dair Kanun	12,22
2. — 1338 senesi Muvazenei Umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	12
A — <i>Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesi</i>	12

	Sayfa
8. — Sualler, cevaplar	15,16,19
1. — Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin, Mudanya Mukavelei Askeriyesinin bir tehdit altında imza edildiğinden bahseden Loyd Core'un beyanatı hakkında suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı	15:16
2. — Cebelibereket Mebusu İhsan Beyin, Memaliki Müstahlâsa düşman işgali altında iken irtikâbettikleri cinayetler dolayısıyla tecziyeleri lâzımgelenler hakkında İtilâf Devletleri Mümessilleri tarafından Hükümete verilen nota hakkında suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı	16:19
3. — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin, Memaliki Müstahlâsa işgal altında iken düşmanla teşriki mesai edenler hakkında İtilâf Devletleri Mümessilleri tarafından verilen notanın neden kabul olunduğuna dair suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı	19
4. — Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Beyin, Rumeli'de Girid'de ve Cezairi Bahri Sefid'de ahali islâmiyeye karşı ika edilen kital ve sui muameleden Hükümetin haberdar olup olmadığına dair suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı	19:21

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakere; saat : 1,50

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KATIPLER : Hakkı Bey (Van), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Efendim, celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

İkinci Reiskevili Musa Kâzım Efendinin taht Riyasetlerinde bilinik zaptı sabık hulâsası aynen kabul olundu.

21 Eylûl 1329 tarihli Edirne vilâyeti Teşkilâtı Adliyesi Kanununa müzeyyel kanun lâyihası Adliye Encümenine havale edildi.

Arazii Müstahlâsaya azimet edecek olan Maliye Vekili Hasan Fehmi Beye Maarif Vekili Vehbi Beyin, Müdafaai Milliye Vekili Kâzım Paşaya İera Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyin vekâlet edeceklerine dair tezkereler okundu.

İzmir Mebusu Yunus Nâdi Beyle rüfekasının, Memaliki müstahlâsanın imarını temin etmek üzere bir heyeti fenniye kadrosu teşkili lüzumuna dair temenni takriri ile Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulûsi Efendinin, düşman tarafından işgal edilen memalikte kalan memurin hakkındaki kararın tashihine dair takriri İera Vekilleri Heyeti Riyasetine havale olundu. Edirne Mebusu Kâzım Karabekir Paşanın yakında Meclise geleceğine dair telgrafi okundu.

Beşinci Şubeden muhtelif encümenlere yapılan intihaba dair Şube Riyaseti tezkeresi kiraat edildi. Muzafferiyet münasebetiyle muhtelif yerlerden gelen tebrik telgraflarının mahreğleri bildirildi. İzmirililerin yetmiş bin lira teberruatta bulduklarına dair Saruhan Mebusu Mustafa Necati Beyin telgrafi okundu.

Canik Mebusu Nafiz Beyin mezuniyetinin temdidine dair Divanı Riyaset kararı kabul edildi.

Son muharebelerde hüsnü hizmet ve fedakârlığı görülen 446 zata ait defter okunarak takdirname ile taltif edilmeleri kabul edildi. Nisabı

müzakere Kanununun tadiline, İmalâtı Harbiye Sivil Usta ve ameleleri hareirahlarına dair Kanunların kabul edildikleri tebliğ olundu.

Tedrisatı İbtidaiye Vergisi hakkında şikâyeti mutazammın arzuhale dair İstida Encümeni mazbatası, altın kaçakçılığı maddesinden mahkûm Eşref ve Haşim efendiler hakkındaki evrakın Adliye Vekâletine tevdiine dair İstida Encümeni mazbatası, Hariciye Vekâletine mahrukat için tahsisat itasına dair Kanun lâyihası hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası, Hiyaneti vataniye mücrimininden bir kısmının aflarına dair olan Kanunun tefsiri hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası ruznameye alındı ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci celse

Mudanya Mütarekenamesine Yunanistan'ın iltihak etmiş olduğuna dair Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey tarafından malûmat verildi.

Burdur Mebusu Ali Ulvi Beyin vefat etmiş olduğu makamı Riyasetten bildirilerek celse beş dakika tatil edildi.

(Üçüncü Celse hafidir)

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Dr. Adnan	Van	Muş
	Hakkı	Mahmud Said

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? (hayır sadaları) zaptı sabık hulâsası aynen kabul olundu.

3. — TEKLİFLER

1. — *Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin, affı umumi ilânına dair kanun teklifi (2/576)*

REİS — Affı Umumi ilânına dair Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin teklifi Kanunisi var, Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

2. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Memurin Muhakemat Heyeti Riyasetine bir zatın intihabedilmesine dair Heyet Riyaseti tezkeresi*

REİS — Memurin Muhakemat Heyetine bir âza intihabına dair Heyet Riyasetinin tezkeresi var, okunacak :

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Muhakemat Encümeni âzalığını tercih eden Zekâi Beyin (Adana) yerine Muhakemat Heyeti âzalığına diğer bir zatın intihabı hususuna müsaade buyurulması mâruzdur efendim.

16 . X . 1338

Muhakemat Heyeti
Reisi

Canik Mebusu
Emin

REİS — Efendim alelûsul yapılan teamüle göre sıra, Kırşehir Mebusu Müfid Efendinin dir. Müfid Efendinin intihabını reyî işariyle reyîâlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

4. — TAKRİRLER

1. — *Genç Mebusu Celâl Beyle rüfekaşının, Memurin Muhakemat Heyeti heyeti tahririye kadrosunun tevsiî hakkındaki kanun teklifinin ruznameye alınmasına dair tahriri*

REİS — Muhakemat Heyeti Memurin kadrosunun tevsiî hakkındaki teklifin Çarşamba ruznamesine alınmasına dair tahrir var, okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Lâyiha ve Muvazenei Maliye encümenlerince bittetik Heyeti Umumiyece müzakere edilmek üzere, ruznameye alınan Muhakemat Heyeti ve Tetkik Encümeni Heyeti kalemiye kadrosunun Çarşamba ruznamesine alınarak müstacelen müzakeresini teklif eyeriz.

16 Teşrinievvel 1338

Genç Mebusu
Celâl
Canik
Süleyman

Tokad
Rifad
Gümüşhane
Mustafa

REİS — Efendim tahrirde zikredilen Çar-

şamba gününden maksat, gelecek Çarşamba mıdır?

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Tabii.

REİS — Bugün de Çarşamba olduğu cihetle soruyorum. (Gelecek Çarşamba sadaları) gelecek Çarşamba günü müzakeresini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim bundan başka arkadaşlar bir de istical teklif ediyorlar. Müstacelen müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Kayseri Mebusu Âlim Efendinin, Kayserili Mustafa Efendiye ait kaçak 800 altın hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının ruznameye alınmasına dair tahriri*

REİS — Efendim aynı şekilde Kayseri Mebusu Âlim Efendinin de bir tahriri var okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Kayserili Mustafa Efendiye ait sekiz yüz altın hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının bugün müstacelen ruznameye alınarak müzakeresini teklif eyerim.

18 . X . 1338

Kayseri Mebusu
Âlim

REİS — Efendim, tensip buyurursanız Perşembe gününe koyalım, maahaza o gün de Nevahi Kanunu müzakere edilecektir.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Bu aftan istifadeyi tazammun eden bir tekliftir. Onun için olbaptaki karara tevifkan ilk ruzname müzakeresi lâzımdır.

REİS — Af mıdır?

MUSTAFA KEMAL B. (Devamla) — Evet, aftır.

REİS — O halde, esasen müstacelen müzakeresi zaruridir. Bugün müzakere ederiz.

3. — *Kozan Mebusu Doktor Mustafa Beyin, memurin ve mütekaidinin terfihleri için bir kanun ihzar etmek üzere bir Encümeni Mahsus teşkil edilmesine dair tahriri*

REİS — Kozan Mebusu Mustafa Beyin, mütekaidinin terfihleri için Mevaddı Kanuniye ihzar etmek üzere bir Encümeni mahsus teşkiline dair tahriri var, okuyoruz.

16 . X . 1338

Riyaseti Celileye

Balkan ve Harbi Umumi neticesi büyük bir kısım arazimizin ziyana mebni İmparatorluk devrine ait memurin ve mütekaidîn kütlei mühimmesinin ekseriyeti azîmesi Misakı Milli hududu dâhilinde bulunmaktadır. Halbuki teşkilâtı hazıraya nazaran fimabattı memurinin kâf-feten istihdamı ve mütekaidînin refahlarının temini adimülîmkândır. Bu sebeple memurin ve mütekaidînin tensik ve tasfiyesiyle beraber memleketimizin icabatı hazırasına tevfikân şekli âhârda «Meselâ mesaliki iktisadiye ve hürreye tevehhleri suretiyle» terfihleri esasatını mevaddı kanuniye suretinde tesbit ve Heyeti Umumiyyeye arz etmek üzere Maarif, İktisat, Kavanini Maliye encümenlerince üçer zattan mürekkep ve müntehap bir Encümeni Mahsusun teşkilini teklif eylerim.

Kozan Mebusu
Doktor Mustafa

MUSTAFA B. (Kozan) — Reis Bey, takririmi izah edeyim.

REİS — Efendim izahat arzu buyuruluyor mu? (Hayır sadaları)
(Muvafık sesleri)

REİS — O halde efendim, takrirden mezkûr olan encümenlerden müntehap bir Encümeni Mahsus teşkilini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edildistir.

4. — *Muş Mebusu Abdülgani Beyin, memurine dair takriri*

REİS — Muş Mebusu Abdülgani Beyin, memurine dair temenni takriri var. Heyeti Vekile Riyasetine havale ediyoruz.

5. — MAZBATALAR

1. — *İstiklâl Mahakimince ita olunan hükümler hakkındaki otuz kadar arzuhalin Adliye Encümenine tevdi hakkında İstida Encümeni mazbatası.*

REİS — İstiklâl Mahakimince ita olunan hükümler hakkında İstida Encümeninde bulunan otuz kıta arzuhalin Adliye Encümenine tevdi hakkında İstida Encümeni mazbatası var, Adliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — *İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendi ve refikinin, Isparta'da idama mahkûm Mustafaoğlu Osman'ın cinnetinden dolayı affı hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/552)*

REİS — Kıtasından firarından dolayı idama mahkûm İspartalı Osman'ın, affına dair kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası var, okuyoruz.

31 Temmuz 1338

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Kıtayı askeriyesinden firar cürmünden dolayı maznununaleyh olup Konya İstiklâl Mahkemesinin 27 Şubat 1338 tarihli ilâmı ile idam cezasına mahkûmen elyevm İsparta hapsanesinde mahpus bulunan livayi mezkûrun Haçelîfi mahallesi ahalisinden Deli Yusufogullarından Mustafaoğlu 1316 tevellütlü Osman'ın mütaaddit muayene raporları ile tahakkuk eden cinnetine mebni hükmü lâhikın infazı mümkün olamamasından sahv ve ifakatine intizar edilmekte olduğu meşhudumuz olmuştur. Deli Yusufogulları şöhereti mârufesiyle benam olan aileye mensup bulunan merhumun ecedadından mevrus marazı akliye müptelâ olduğu ve daikûnul ve illeti efrençiyenin inzimamiyle tahakkuk eden mâlûliyeti dimağiyesinden mütevellit hâleti ruhiyei gayri tabiiyenin tesirâtı mâneviyesi altında irtikâbeylemiş olduğu firar cürmü nazarı kanunda müstelzimi muafiyet iken saikai cinnetle hukukunu müdafaadan bilküllüye mahrum olan merhum Osman'ın izhar eylediği tagayyüratı akliye her nasılsa mahkemenin nazarı tetkik ve tafahhusundan uzak kalarak berveçhi mâruz idamı ile mahkûmiyeti eihetine gidilmiş ise de merhumun hapsanede bulunduğu müddet zarfında mükerreren yapılan muayenelerinde tahakkuk eden netâyici fenniye ile hapsanede geçirdiği müddet zarfında arz eylediği harakâtı garibeye nazaran mecnuniyeti katıyyüssübüt olan merhumun idamiyle kanunen maksudolan ibreti müessirenin temini adlen muvafık olamayacağı gibi filâsil hali cinnette bulunan efradı beşerden südur eden her hangi bir fiili memnu müstelzimi muafiyet olduğundan merhumun mazharı adil ve âtifet olması zmnında takdim olunan lâyihai kanu-

niyenin müstacelen müzakere ve kabulünü teklif ederiz.

Biga Mebusu	İsparta Mebusu
Hamid	Hafız İbrahim
	İsparta Mebusu
	Hüseyin Hüsnü

MADDE 1. — Kıtayı askeriyesinden firar cürmünden dolayı Konya İstiklâl Mahkemesi tarafından idam cezasına mahkûm edilmiş olan İsparta'nın Hacıelifi mahallesi ahalisinden Deli Yusufogullarından Mustafaoğlu 1316 tevellütlü Osman'ın tahakkuk eden mecnuniyeti hasebiyle cezası affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun ıerasına Adliye Vekili memurdur.

Numara 99

Mazbata

Kıtayı askeriyesinden firar cürmünden dolayı maznununaleyh olup da Konya İstiklâl mahkemesinin 27 Şubat 1338 tarihli ilâmı ile idam cezasına mahkûm olup elyevm İsparta hapsanesinde mahpus bulunan livayı mezkûrın Hacıelifi mahallesi ahalisinden Deli Yusufogullarından Mustafaoğlu 1316 tevellütlü Osman'ın mütaaddit muayene raporlarıyla tahakkuk eden cinnetine binaen idam cezasının affına dair İsparta Mebusu Hacı Hüsnü ve Hafız İbrahim efendilerle Biga Mebusu Hamid Bey tarafından verilen lâyihai kanuniye ve merbutu Heyeti Umumiye Karariyle Adliye Encümenine havale kılınmış olduğundan mütalâa ve tetkik olundu. Merhum Mustafa'nın cinneti daimeye müptelâ olduğu Hilâliahmer Sertabibi Kemal ve Hükümet Tabibi Ali Haydar ve Belediye Tabibi Osman Nuri efendilerin musaddak raporları müdderecatından ve hapsanedeki ahvalinin dahi bu merkezde olduğu Hapsane Muayene Heyeti raporundan anlaşılmiş ve binaenaleyh affı hakkındaki lâyihai kanuniye musip ve muvafık bulunmuş olduğundan lieclittasvip Heyeti Umumiyeye arz ve takdimi müttefikan karargir oldu.

14 Teşrinievvel 1338

Reis namına	Mazbata Muharriri
Âza	Kırşehir
Siird	Müfid
Mustafa Sabri	

Kâtib	Âza	Âza
İsparta	Biga	Maras
Hacı Tahir	Hamid	Mehmed Hasib
Âza	Âza	Âza
Diyarbakir	Karahisarı Şarki	Afyon K.

Âza	Âza
Kırşehir	Ertuğrul
Sadık	Mustafa Kemal

(Muvafık sadaları)

REİS — Efendim, maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mustafaoğlu Osman'ın affına dair Kanun

MADDE 1. — Kıtayı askeriyesinden firar cürmünden dolayı Konya İstiklâl Mahkemesi tarafından idam cezasına mahkûm edilmiş olan İsparta'nın Hacıelifi mahallesi ahalisinden Deli Yusufogullarından Mustafaoğlu 1316 tevellütlü Osman'ın tahakkuk eden mecnuniyeti hasebiyle cezası affedilmiştir.

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun ıerasına Adliye Vekili memurdur.

REİS — İkinci ve üçüncü maddeleri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim, kanunun heyeti umumiyesini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir.

3. — *Idama mahkûm Zarah'nın Bandırma karyesinden Cündioğlu Mustafa'nın evrakı hükmüyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Zarah Cündioğlu Mustafa hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Altın kaçakçılığı ile mahkûm Kayserili Mustafa Efendi hakkındaki İstida Encümeni mazbatasına dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Altın kaçakçılığından dolayı mahkûm Kayserili Mustafa Efendi hakkındaki hükmün re'fine dair Adliye Encümeni mazbatası var, okuyoruz.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Refi' değil, afftır.

REİS — Müsaade buyurun da mazbatayı okuyalım, efendim.

Numara 100

14 . 10 . 1338

Adliye Encümeni mazbatası

Altın kaçakçılığına teşebbüs fiilinden dolayı üç ay hapsine ve sekiz yüz aded madenî Osmanlı lirasının zabıt ve müsaderesine dair Amasya İstiklâl Mahkemesinden sudur eden hükmün tetkimi ve bu hususta gyarikabili telâfi mağduriyete duçar olduğundan naşi mazharı adil ve nasfet olmasını havi Kayserili Yahya Beyzade Mustafa efendi tarafından verilip Heyeti Umumiyeden muhavvel istida üzerine müstedii muameleyh hakkındaki hükmün ref'inin tezekkür edildiğini mutazammın İstida Encümeni mazbatası maateferruat tetkik ve teemmül edildi. İstiklâl mahakimi hüküm ve mukarreratının Meclise tasdika tâbi olmasından naşi hükmü mezkûrun muvafıkı kaunn olup olmadığı hakkında Encümenince bir mütalâa dermeyamı muvafık olamayacağı müttefikan kabul edildikten sonra fiili mahkûmünbihin tarihi vukuu hiyaneti vataniye müerimininin affına mütedair olan kanunun tarihi neşrinden mukaddem vuku bulmasına nazaran müstedinin işbu kanunun hükmünden istifade edip etmediğinin tetkiki teklif olunmuş ve teklifi vâkıın tetkikine encümenin salâhiyeti derkâr bulunmuş ve Heyeti Umumiyece de encümenin vazifesi kasır ve tahdit buyurulmamış olduğuna nazaran bu eihetten tetkikat icrasına encümen kendisini salâhiyettar görmüş olmakla icarayı tetkikat lüzumu dahi ayrıca takarrür ettikten sonra tarihi hüküm ve mahiyeti cürüm ariz ve amik tetkik olundu. Amasya İstiklâl Mahkemesinden 18 Kânunuevvel 1337 tarihinde sudur eden hükmün sebebi ısdarı olan altın kaçakçılığı fiiline teşebbüs Teşrinisnai 1337 tarihinde vuku bulmuş ve hiyaneti vataniye müerimiğinden bir kısmının aflarına dair olan Kanun

19 Kânunuevvel 1337 tarihinde neşir ve ilân edilmiş, hükmü mezkûr altın kaçakçılığı fiiline teşebbüs ve bu suretle kuvayı maddiye Devleti kesir ve tenkisa müeddi olaçağı eihette, hiyaneti vataniye cürmünden addedilerek, altın ihracının men'i hakkındaki Kanuna tevfiğ ve tatbik edilmiş ve 11 Eylül 1336 tarihli İstiklâl mahkemeleri Kanununun birinci maddesine müzeyyel 26 Eylül 1336 tarihli fıkrai kanuniye ile İstiklâl mahakimine tevdi olunan vazaif meyanına memleketin kuvayı maddiye ve mâneviyesi her ne suretle olursa olsun, kesir ve tenkisa sây edenlerin emri muhakemesi de dâhil olduğundan, muhakemesi rüyet edildiği anlaşılmış ve Heyeti Umumiyenin kabulüne iktiran eylemiş olan Adliye Encümeninin 16 Şubat 1338 tarihli tefsir mazbatası da asker firarilerine mütedair olanlardan maada olan ceraimi (Hiyaneti vataniye) tâbirinin dairei şumulü dâhilinde cemeylediği tasrih edilmiş olmakla işbu cürmün Af Kanununun birinci maddesiyle aftan müstesna olan ceraim haricinde bulunmasına mebni, affın dairei şumulüne girmiş olduğundan, ol vakit sebili tahliye edilmek icabettiği halde aftan istifade ettirilmemesi kendisinin gayrikabili telâfi zarara duçar olduğunu bedihi bir surette meydana koymuştur. Binaenaleyh, affı umumi olan işbu aftan müstefidolması ve kendisine isnadolunan fiilin kanunen cürüm olmadığından, müstedinin nazarı kanunda işbu hususa mûtaallik her türlü mahkûmiyetinin ipkasına mahal olmadığıın Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arzı karar-gir olmuştur.

Adliye Encümeni

Reisi namına

Mustafa Sabri

Kâtip

Tahir

Âza

Kayseri

Sabit

Âza

Kırşehir

Sadık

Âza

İçel

Ali Rıza

* Mazbata Muharriri

Kırşehir

Müfid

Âza

Biga

Hamid

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, müstedinin müracaatı zannediyorum ki, af talebetmek değildir. Kendisinin müerim olmadığını iddia ederek, hükmün ref'ini istiyor ve teşebbüs derecesine bile varmışyan harekâtından

dolayı mesul olmuştur, bu mesuliyetin ref'i hakkindadır. İstida Encümeni bu bapta tetkikat yapmış ve mumaileyhin hareketinin hiçbir vehile mucibi ceza olamayacağını ve memleketin maddi ve mânevi ızzatı yolundaki madde kanuninin buna şümulü olmadığını iddia etmektedir. Adliye Encümeni ise, bu zatın mücrimiyetini kabul ederek, mücrimiyetin tarihi vukuunu nazarı itibara alarak, Af Kanuniyle ma'fiv olduğunu dermeyeran ediyor. Kendileri İstiklâl mahkemelerinin tabakat veyahut derece itibariyle hükümlerinin tetkik edilip edilmeyeceği vâdisinden de mütalâa dermeyeran ediyorlar. Halbuki efendiler; Adliye Encümeni, İstiklâl mahkemeleri hükümlerinin muvafıkı mâdelet ve hakikat olup olmadığını tetkik ederek, haksızlık iddia olunuyorsa - tabii lâyuhtilik iddia olunamaz - mugayiri mâdelet bir hal varsa, Heyeti Celileden onun affını istirham ediyor. Bu vadede Adliye Encümeni katiyen mütalâa dermeyeran edemiyor ve diyor ki; bu husustaki hüküm hilâfı vâkidir. Doğru değildir ve bunda Adliye Encümeni yalnız affolup olmayacağını tetkik ediyor. Bunun doğru olup olmadığını şimdi arz edeceğim: Şimdi efendiler, bu mesele bilinmek lâzımdır. Mustafa Efendi denilen zat bir miktar para alır; berayı ticaret Samsun'a gelir ve Samsun'da bir adama bu paraları verir; kendisi İnebolu'ya gider. Sonra hayvan mübayaa edeceğinden parasını ister. Emniyet ettiği adam bu parayı vermez. Sonra Samsun'a gelir. Orada polise müracaat ederek der ki; Bu adamda benim şu kadar param vardır. Onun üzerine bu adamı cebren getirirler, fakat parayı inkâr eder. Nihayet tasdik ettirirler. Parayı polise teslim eder. Polis de bu paraları İstiklâl mahkemesine verir ve der ki; bu adam bu paraları İstanbul'a kaçıracaktı. Mesele bu şekildedir. Rica ederim, cürüm nerede ki İstiklâl mahkemesi o adamın isnadı zatisiyle, yani parayı alıp da bende yoktur diyen adamın isnadı zatisiyle kendisinin kaçakçılığına dair bir itiraf var diye bu isnat ile şahsı sâlisi mesul ediyorlar. Bunun muvafıkı adalet olup olmadığını takdir edecek merci, Allah'tan sonra Büyük Millet Meclisidir. Büyük Millet Meclisi İstiklâl mahkemesinden de büyüktür. Bu adam diyor ki; gönderdiğiniz mahkemeniz bana haksızlık yaptı. Sizin mahkemenizin iradesi, hükümleri katidir. Fakat ikinci bir iradeniz de

haksız olan muamelenin tasbihidir. Bu da vazifeniz cümlesindedir. İstiklâl mahkemesi her hakkı takyideder. Fakat Büyük Millet Meclisinin af hakkını takyidedemez. Adliye Encümeni; bu vadede muvafıkı mâdelet bir hareket var mı? Yok mu? Yani bir insan yanıyor mu, yanmıyor mu? Bunu tetkik edecektir. Biz de biliyoruz ki, İstiklâl mahkemelerinin hükmü, kararı katidir. Fakat kime karşı? Büyük Millet Meclisine karşı değil... Size karşı hakkı şikâyetin mesdudiyeti hiçbir zaman iddia olunamaz. Bu adamın müracaatgâhı neresi olacaktır? Hiç şüphesiz Allah'tan sonra kudretini burada cemedden Türkiye Büyük Millet Meclisidir ve buna karşı olan haksızlık nasıl telâfi edilecektir? İşte efendiler bir defa ortada cürüm olmadığı halde, Adliye Encümeni cürüm var mı? Yok mu? Bunu cürümün sübutundan sonra arıyacaktır. Şimdi bu adam sizin adaletinize iltica ediyor, dehalet ediyor. Mahkemeniz bana haksızlık yaptı diyor. Belki mahkemeyi bu suretle size karşı şikâyet ediyor. Her hak mukaddestir. Ona hürmet edilir. Onun için şikâyet de etse, bunu dinlemek ıztırapındayız. Sonra buna bigayrihakkın zarar iras edilmiştir. Bunun da telâfisini istiyor. Büyük Millet Meclisinin encümenleri eğer buna salâhiyattar değilse, biz bunu yapamayız der. Fakat hiç olmazsa şahsiyeti mâneviyeyi haiz olan Büyük Millet Meclisi İstiklâl mahkemesinin hükmünü tamikte serbesttir diye mütalâa dermeyeran etseydi, daha iyi ederdi. Yani bu suretle, güya İstiklâl mahkemesinin hakkı kazasının Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesinin hakkı kazasında dâhil olduğunu iddia ediyorlar. Yanlıştır efendiler, biz bununla mukayyet değiliz. Bu adamın şikâyeti noktai nazarından Adliye Encümeninin beyanı mütalâa etmesi lâzımdır. Bu, edilmemiştir. Belki, encümen âzaları kendilerini bu hususta salâhiyettar görmemişlerdir. Fakat; mesele budur. Benim mâruzatım usulü müzakereye dâirdir. Eğer mesele tasvir ettiğim dâvanın gayrı ise, mezkûr İstiklâl mahkemesi âzaları gelsinler, burada mütalâatta bulunsunlar. Çünkü; bu haksız muamelenin telâfisi lâzımdır. Her halde hükmün ref'i muvafıkı mâdelettir. Yoksa millet için; müracaatgâhsız kalmak ümitsizliği hâsıl olur. Yegâne merci burasıdır. Burası

son ve katî kararını gösterebilirsin. adaletini temin etsin efendim.

ADLIYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim Hüseyin Avni Bey birâderimiz bu meselenin neticesinde usulü müzakereye dair söz alarak, Heyeti Celilenize mâruzatta bulundular. Fakat Encümeni Adliyeniz, aklıma bir beyit geldi. Onu söyleyeceğim. (Bulâcep min aşıkın in her dû zı..) İki zıt nazariye karşısında şaşırıp kalıyor. Bundan evvel bu kürsüden, siz İstiklâl mahkemesinin ilâmını tetkik etmişsiniz. Neden dolayı bunu tetkik ediyorsunuz diye encümen muahezeye mâruz kaldı. Bugün ise (Encümeni Adliye Lâzimei Mâdeleti ifa etmiyor. Bunu tetkik edip serapa çürük olduğunu niçin tasdik etmiyor?) diyor. Biz yapacağımızı şaşıyoruz. Aneak elimizde bir kanun var ve kanun muta olduğundan dolayı ona tevfiği hareket ediyoruz.

SOYSALLI İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Hükmün çürük olduğunu tasdik ediyorsunuz?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Esasını tetkik etmedik ki.

SOYSALLI İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Öyle buyurdunuz da.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Şimdi Hüseyin Avni Beybiraderimiz cürmün şekli ve mahiyeti kendisine anlatılışı itibariyle müstedinin hakkında ittihaz olunan kararın muvafığı mâdelet olmadığı cihetle hükmün esasını nakzederek hükmün ref'i cihetini Heyeti Aliyenizden temenni ediyor. Elimizde mevcudolan kanun İstiklâl mahkemesinden verilen hükmün hiçbirinin tetkikine hacet kalmaksızın ierasını âmirdir. Hat-tâ efendiler İstiklâl mahkemeleri idam kararlarını verdiği vakit birçok adam idam edilmiştir. Bundan dolayı Meclisi Âliniz düşünerek ve pek müteessir olarak bir af kanunu meydana getirmiştir. Hüseyin Avni Beye sorarım, affı umumi şeklinde olan af ile o cürmün vücudunu ortadan kaldırmakla hiç cürüm yoktur, denilmesi arasında bana bir fark gösterebilir mi? İki de ortadan cürmü kaldırıyor. Af her iki noktayı da ortada bırakmaz. Binaenaleyh, Meclisi Âliniz... (Gürültüler) Efendim, bir nazariyei umumiyeden bahsediyorum. Kabul buyurmayan arkadaşım o nazariyei hukûkiyeyi ret ve iptal eder. Ben de boynumu bükürüm. affı umumi,

affı hususi, diye ayırdığımız iki af, bunlardan affı hususi cürmü izale etmez. Mahkûmiyeti ve cezayı kaldırır. Affı umumi esas itibariyle cürmü kaldırır. Binaenaleyh, şu suretle bizden mâdelet iddiasında bulunan bu müstedinin evrakını İstiklâl mahakimi hükmü olduğundan dolayı tetkika salâhiyetimiz yoktur. Fakat bunu tetkik etmemekle beraber bu Meclisi Âlinin yaptığı bir kanunla mazharı adalet olması lâzımgelirken memurini adliye, Af Kanununun sarahatine nüfuz edemiyerek affa dâhil olan bu gibi zavallıları mahpushanede yatırmış. Meclisi Âlinin arzusu hilâfına onlara zulmetmiştir, diyerek tetkik ettik. Tarihi cürme nazaran, Af Kanununun tarihi neşrine bakarak, bu adamcağz hakkında isnadedilen fiilin bu adam hakkında cürüm teşkil etmediğine kanaat ettik ve dedik ki : Sicillâtta ve sairede bunun gibi mahkûm, her ne suretle olursa olsun bir adam varsa, o mahkûmiyetin ref'i lâzımgelir. Mahkûmiyetin ref'ini Heyeti Celilenize arz ettik. Binaenaleyh, meseleyi kanuna tevfiğ ettik. Kanunsuz yapılmış bir cihet yoktur. Hüseyin Avni Beyin arzusu da şu tarzdadır ki; hükmü ref'etsinler, kaldırsınlar. Zaten Meclisi Âliniz bu gibi hükümleri ref'etmiş. Ortada hüküm yoktur. (Altınlar ne olacak?, sesleri)

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Bir sual soruyorlar ona cevap vereceğim.

SOYSALLI İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Cürüm yoktur, diyorsunuz. Mücrimiyet yoksa bu adamın parası iade edilecek mi?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Altının müsadresi elde mevcudolan kanunun emri olmak iktizasından olmak münasebetiyle biz diyoruz ki : Bu adam hakkında cezaen verilen hükümler yoktur. Müsadere de cezadır. Cezayı cismani de cezadır. Biz, ikisini de kaldırdık. Memurini adliyenin, müddeiumumilerin bu esası bildiklerini nazarı dikkate alarak mazbatada altınların da kendisine verilmesi kaydını zikretmeyi bilâzum gördük. (Lâzım, sadaları)

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Mazbatada zikri lâzımdır.

SOYSALLI İSMAİL SUBHİ B. (Burdur) — Zapta geçmiştir ya. O da kâfidir.

MÜFİD Ef. (Devamla) — Mamafih eğer memurini adliye bu meseleyi idrak edemiyelerse vazifeleri başında oturmasınlar. Binaen-

aleyh Meclisi Âli, mademki altınların kendisine iadesi kaydının mazbatada tasrihini istiyor - mazbatada dâhildir ya - ve bunda ısrar ediyor; encümen de bunu tasrih edecektir. Bu noktanın tasrihini encümen de kabul ediyor. (Müzakere kâfi, sadaları)

REİS — Efendim, müsaade buyurunuz. Söz alan arkadaşlara müracaat edeceğim. Eğer sözlerinden vazgeçerlerse o zaman müzakerenin kifayeti anlaşılacaktır. Taki Efendi sözünüzden vazgeçiyor musunuz?

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Hayır..

REİS — O halde buyurun.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Efendim, bendeniz İstida Encümeninde bulunduğum zaman bu işi biraz tetkik etmişim. Bendenizin tetkikatına nazaran ortada bir cürüm yoktur. Hüseyin Avni Beyefendinin de tasviri veçhile; Samsun'da paranın esnayı mübadelesinde bu adamın elinden sekiz yüz kırması lira müsadere olunmuş. Güya bu adam bu altınları memaliki cenabiye çıkaracakmış. Memleket haricine de değil, İstanbul'a çıkaracakmış. Bir kere parayı İstanbul'a çıkarması; memaliki cenabiye çıkarmak demek midir? Evvelâ bu nokta çayı nazardır. İstanbul bizim hududu millî dâhilindedir. İkincisi; bu adamın paraları İstanbul'a çıkardığına dair elde hiçbir şey yok. Dâva da yok, ihbar da yok. Yalnız çıkaracakmış. Çıkmaya niyet etmiş; fiilî bir şey yok ya.. İnsan niyeti ile mesul olur mu? Niyet etmiş.. Halbuki niyeti de sabit değil. Velevki sabit olsa bile insan bu yüzden cezadide olamaz ki..

Bir kere niyet yok. Yani lisanı kanuni ile söylemek lâzımgelirse, bu fiil, bir tasaddi derecesine bile varmıyor. Onun için meselenin esasında bir cürüm yok. İstiklâl mahkemesi ise, buna her nasılsa bir ceza vermiş. Bu mesele ne hiyaneti vataniyeden addolunabilir, ne de Devlet'in kuvayi maddiye ve mâneviyesine zarar verir bir cürüm teşkil eder. Binaenaleyh Meclisi Âlice İstiklâl Mahkemesi hükmünü isterseniz, Müfid Efendi Hazretlerinin de buyurduğu gibi, paranın tazmini suretiyle affederek, ref'etmek tarzında olsun; her halde bu adamın ademimesuliyetine karar vermek iktiza eder.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair dört takrir vardır. (Kâfi sadaları) (Değildir sesleri).

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Müzakerenin kifayeti aleyhinde söz isterim.

REİS — Buyurun.

ALİ SÜRURİ Ef. — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler olduğunu Reis Bey buyuruyor. Bendenize müzakere kâfi değildir. Gerek encümen ve gerekse bâzı arkadaşlar ecümle Mustafa Taki Efendi Hazretleri, asla ortada bir cürüm olmadığını söylüyorlar. Heyeti Celile acaba o beyanatı mücerrede üzerine nasıl reyini verecek de cürüm yoktur diyecek? Ortada bir cürüm var mıdır, yok mudur? diye hiç olmazsa encümenin meseleyi tazyih etmesi lâzımdır. Yani mesele nasıl olmuş? ne olmuş? yapılan harekât neden ibarettir? ve bu para ne suretle derdest olunmuştur?

Hüseyin Avni Beyefendi ref'i hüküm lâzımdır buyurdular. Ona Müfid Efendinin verdiği cevap kâfidir; affı umumi onu temin eder.

Bu mesele müzakere edilirken ben de encümende idim. Evrakı okuyan arkadaşlarımın izahatına göre; bu zat bu paraları Kayıkbaşına veya Kâhyasına veriyor.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Bu; müzakerenin kifayeti aleyhinde olmadı.

ALİ SÜRURİ Ef. (Devamla) — Kendisi vapura gidiyor ve bu paralar gemide kendisine teslim olunmak üzere bir de ücret kesiliyor. Kendisi vapurda iken, Kayıkbaşı o parayı kendisine götürmüyor. Kendisi, zannederim, İnebolu'ya kadar geliyor. Kayıkbaşından parayı istiyor. O adam da diyor ki; bu parayı İstanbul'a gönderecekti, vapurda teslim edilmek üzere bana vermişti.

Binaenaleyh şu hale nazaran ortada bir cürüm yoktur, demek doğru değildir zannediyorum. Çünkü madde kanuniyede de, «altın kaçakçılığına teşebbüs edenler» diyor. Teşebbüs tarihi mutlak olmasına binaen, teşebbüsü tamma da, teşebbüsü nâkisa da şamildir.

Mustafa Taki Efendi buyuruyorlar ki; mesele niyette kalmıştır, niyet de mucibi ceza değildir. Parayı Kayıkbaşına vermek niyet midir rica ederim. Bunlar böyle olmakla beraber, bendeniz kanaatimi arz ediyorum.. Hakikaten bu adam parayı kaçırmak istemiştir. Fakat kaçırıpamıştır. Para sekiz yüz liradır, yani az bir şey değildir. Eğer Meclisi Âliniz merhameten bu babda bir karar vere-

ekse ona bir diyecek yok. Fakat kanun noktai nazarından İstiklâl mahkemesinin verdiği hüküm tamamiyle muvafıkı kanundur. Hilâfi kanundur kim diyor?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — İstanbul, memaliki Osmaniyeden değil mi?

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim Ali Süruri Bey biraderimiz buyurdular ki; Mustafa Taki Efendi cürüm yoktur dedikleri gibi Encümeni Adliye de bu meselede cürüm olmadığını söylüyor. Evet Encümeni Adliye, bu meselenin esasında, verilen hükmün mahiyeti ve derecesini tetkik etmediğinden; tetkik etmek hususunda kanun kendisini menettiğinden; cürüm var mı, yok mu? tarzında mütalâa dermeyan etmedi ve etmiyor. Sonra kendileri; encümünde bu meselenin müzakeresi esnasında bulunup evrakı tetkik eden rüfekanın anlattıklarına göre; bu meseleden dolayı müstedinin müerim olduğunu ve çükü şu suretle parayı kaçırma istediğini söyleyerek müerimiyetini kabul buyuruyorlar.

Halbuki bendeniz Ali Süruri Efendiye hatırlatırım; Altın kaçakçılığı hakkındaki Kanunu göz önüne getirirlerse o maddede diyor ki; Memaliki Osmanıye haricine altın kaçırma isteyenler...

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — O başka.

MÜFİD Ef. (Devamla) — Merhamet buyur. Eğer bu noktadan meseleyi mütalâaa edeceksek, İstanbul Memaliki hariciyeden midir.

HASAN B. (Trabzon) — Tamamen... (Gürültüler.)

MÜFİD Ef. (Devamla) — Binaenaleyh Encümeni Adliye esas meseleye girmiyor. Yalnız cürüm yoktur diyor. O da ne cihetten? Meclisi Âlinin affettiği günden itibaren bu adam hakkında cürüm yoktur diyor. Encümenin cürüm yoktur demesinden maksat budur.. Meclisi Âlinin bu adamı affı tarihinden itibaren o fiil cürümlükten çıkmıştır. Affedilmiştir. (Gürültüler)

REİS — Efendim rica ederim meselenin bu suretle devamı müzakeresine imkân yoktur. Müsaade buyurunuz, müzakerenin kifayetini reyi âlinize vaz'edeceğim. (Kâfi sadaları)

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Kâfi değildir. Söz isterim.

REİS — Efendim müsaade buyurun..

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim cezayı nakdiler affı umumi ile...

REİS — Müsaade buyurun, rica ederim.

Efendim müzakerenin kifayetini reyi âlinize vaz'edeceğim. Eğer kâfi görmezseniz sabaha kadar müzakere edersiniz. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Müzakere ekseriyeti azıme ile kâfi görüldü.

Efendim tadil mahiyetinde birkaç takrir var. Onları okutacağım :

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Altın akçenin sahibine reddi ile aftan müstefidolmasını teklif eylerim.

Mardin
Necib

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeni mazbatasının bu suretle tadilini teklif eylerim.

«Hükümü vâkım ref'ine ve müsadere olunana sekiz yüz madenî altının müstediye iadesine...»

Muş
Abdülganı

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Müstedinin aftan istifadesi ile müsadere olunan altınların iade edilmesi hususunun mazbatada dere ve tasrih olunmasını teklif ederim.

Konya
Refik

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeni mazbatasının (altınların sahibine iadesi) kaydının ilâvesiyle kabulünü teklif ederim.

Lâzistan
Ziya Hürşid

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Altınların reddi keyfiyetinin tasrihiyle Adliye Encümeni mazbatasının reye vaz'ını teklif eylerim.

Bitlis Mebusu
Yusuf Ziya

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Altınlar hakkında Adliye Encümeninin kabul ettiği iade cümlesinin tas-

rihiyle mazbatanın aynen reye vaz'ını teklif eylerim.

Erzincan
Emin

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Encümenin mazbata muharririnin ifadesi veçhile hükmün ref'iyle zaptedilen altınların sahibine iadesinin tahtı karara alınmasını teklif ederim.

Burdur
Soysalı İsmail Subhî

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeni mazbatasının reye vaz'ını teklif eylerim.

Gazianteb
Yasin

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Adliye Encümeni, altınların iadesini kabul etmiştir. Bunu tekrar reye vaz'etmek icabetmez.

REİS — Efendim, tadil takrirlerinin hepsi aynı mealdedir. Onun için yalnız bir tanesini okuyup reye koyacağım:

(Muş Mebusu Abdülgani Beyin takriri tekrar okundu.) (Muvafık sadaları)

REİS — Öteki takrirler de aşağı - yukarı aynı mealdedir.

Muş Mebusu Abdülgani Bey'in takririni reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Ekseriyeti azîme ile kabul edilmiştir.

O halde efendim, bu tadil veçhile mazbatayı da reynize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Mazbata kabul edilmiştir.

7. — İKİNCİ DEFA REYE KONULARAK KABUL EDİLEN KANUN

REİS — Efendim, geçen içtimada tâyni esami suretiyle, ikinci defa olarak, reye vaz'olunan hasbellüzum ve mahalline izam kılınacak İmalâtı Harbiye Sivil Ustalarıyla Levazımatı Umumiye Fabrika ve Müessesatı sanatkârlarına harcırah itasına dair lâyhâi kanuniye 105 reyle kabul edilmiştir.

(4) ret, (6) müstenkif ve (115) zat reye iştirak etmiştir.

2. — 1338 senesi *Muvazenei Umumiye Kanununu lâyhâsi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

A — *Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesi*

REİS — Efendim, bugünkü ruznamede Meclis Bütçesi vardır. Bir fasıldan ibarettir.

Heyeti Umumiye kabul

F. Mad.	Nev'i muhassasat	edilen
6	1 Riyaset tahsisatı	11 300
1	2 Âzalar tahsisatı	723 000
	3 Harcırah ve yevmiye	103 265
	4 İstiklâl mahkemeleri masarifi	17 471
	5 Riyaset masarifi mütenevviasi	—
	6 Memurin maaşatı	14 637
	7 Memurin tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	28 810
	8 Müstahdemün ücretatı	8 780
	9 Memurini inzibatiye melbusatı	800
	10 İnşaat ve tamirat	10 000
	11 Mefruşat	5 000
	12 Tenvir ve teshin	5 000
	13 Müteferrika ve kırtasiye	15 000
	14 İcarat	500
	15 Müstahdemünün melbusatı	1 000
	16 Matbaa müstahdemün ücretatı	36 812
	17 Matbaa tesisatı cedis masarifi daimesi	30 000
		<hr/>
		1 011 375
		<hr/>

REİS — Bu fasıl hakkında söz istiyen varmı? Faslı aynen reynize vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Heyeti umumiyesi hakkında tâyni esami ile reynizi izhar buyuracaksınız.

2. — *Mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

Heyeti Umumiye

Âtide isimleri muharrer zevatın, mâzereti katiyelerine mebni, hizalarında gösterilen müddetler için mezun adleri Divanı Riyasetin 18 Teşrinievvel 1338 tarihli otuz ikinci içtimada ten-

sibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

B. M. M. İkinci Reisvekili
Musa Kâzım

REİS — Efendim, Tevfik Rüşdü Beyin iki ay mezuniyetini kabul edenler el kaldırsın. Kabul edilmittir.

Muhiddin Baha Bey (Bursa) nın 12 Teşrinivevvel 1338 tarihinden itibaren temdiden iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mazhar Bey (İstanbul) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hakkı Bey (Ergani) nin üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Asım Bey (Erzurum) un iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Esad Bey (Mardin) in bir ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rifat Bey (Tokad) ın üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rfik Bey (Konya) nın üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Muhtar Fikri Bey (Mersin) in üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Edib Bey (Batum) un üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Esad Bey (Lâzistan) ın iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Tufan Bey (Hakkâri) nin iki ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Emin Bey (Erzincan) ın üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Büyük Millet Meclisi İdare memurlarının, Meclis memurından askere gidenlerin maaşatı karşılığı olarak Meclis bütçesine zamaim icrasına dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası (2/498)*

REİS — Efendim Meclis aklâmı memurından askere gidenlerin 1337 senesi istihkakları hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası vardır. Bu da Meclis bütçesine tâbi bir şeydir. Arzu buyursanız okuyalım. Onu da çıkaralım. (Hay hay sadaları)

Meclis aklâmında müstahdem iken hizmeti askeriyeye davet edilen memurinin 1337 senesi matlubatına dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Meclis aklâmından tahtı silâha alınanların yerine vekâlet maaşı ile memur tâyini mümkün olamayacağı hakkında Divanı Riyasetce tasdik edilen zaruret üzerine vekâleten tâyin olunan altı efendiye tam olarak maaş itasına mecburiyet hâsıl olduğundan bahsile askere giden memurinin 1 Ağustos 1337 den gayeî Şubat 1338 tarihine kadar olan farkı muhassasatlarının 1337 bütçesine ilâvesi lüzumuna dair Meclisi İdare Heyetinin Heyeti Umumiyeden muhavevl teklifi kanunisi mütalâa olundu. İca-bı ledettezekkür tahtı silâha aiman memurların ciheti askeriyedeki maaşatı ciheti mülkiyeden itası 14 Şubat 1332 tarihli Kanun iktizasından olduğu gidi 1337 senesi için tertibolunan kadro ve bütçede mevcut bulunan tahsisat dahi askere alınan efendiler için mevzu bulunduğuna nazaran bunların farkı muhassasatlarının vekillerine verilmek suretiyle ahâr mahalle sarfı ve kadroda asaleten mevcut memurların altı yedi aydan beri farkı maaşlarının verilmemesi bu kanun ahkâmına münafi bulunmakla beraber kanunen asıl olarak müstahdem memur için karşılık olmadığı beyanı ile bütçeye ilâvesi teklif olunan meblâğın Divanı Riyasetce tasdik edildiği bahsolunan zaruret Heyeti Celilece tasdik buyurulduğu takdirde 1337 için avans olarak verilen muhassasatı umumiye mevkufatından tefrik ve tediyeye olunabileceği mâruzdur.

Reis	Mazmata Muharriri	Kâtip
Reşad	Mezun	Çorum İsmet
Âza	Âza	Âza
Mersin	Erzurum	Maras
Salâhaddin	Hüseyin Avni	Tahsin

Âza
Niğde
Vasfi

Âza
Diyarbakır
Hacı Şükrü

REİS — Efendim mazbata hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Mazbatayı reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Mazbata kabul edilmiştir. Bunun için de tâyini esamî lâzımdır. Ayrıca reyinize vaz'edeceğim.

Efendim Meclis bütçesi için istihsali âra hitam bulunmuştur.

Şimdi Muvazeneî Maliye Encümeninin mazbatasını tâyini esamî ile reyinize vaz'ediyorum, reyinizi izhar buyurunuz.

Efendim Büyük Millet Meclisi 1338 senesi bütçesinde reye iştirak eden 143 zattır. 134 kabul, 5 ret vardır ekseriyet olmamıştır. Tekrar reye koyacağız.

Efendim 5 dakika teneffüs edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamî Celse; saat : 3,25

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 3,30

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KATIPLER : Hakkı Bey (Van), Mahmud Said Bey (Muş)

3. — *Gebze ve havalisi Kuvayı Milliye Kumandanı İken Şehidolan Yahya Kaptan Ailesine Hidematı Vataniye Tertibinden Maaş İtasına Dair Kanun Lâyhası ve Kavanini Maliye ve Muvazeneî Maliye Encümenleri Mazbataları (*)*

REİS — Efendim ekseriyet var, celseyi açıyorum.

Efendim bundan evvelki içtimada mûdumu âliniz Yahya Kaptan ailesine maaş tahsisine dair bir lâyihai kanuniyeyi müzakere etmiş ve bir nokta için Muvazeneî Maliye Encümenine göndermiştik. Encümen tekrar göndermiş. O zaman müstaceliyetle havale edilmişti. Ve takdimen müzakeresi kabul edilmişti. Arzu ederse-niz şimdi okuyalım. Yalnız müzakere edilecek maddelerdir.

Yahya Kaptan Ailesine Hidematı Vataniye Tertibinden Bin Kuruş Maaş Tahsis Edildiğine Dair Kanun

MADDE 1. — Gebze ve havalisi Kuvayı Milliye Kumandanı İken Şehiden Vefat Eden Yahya Kaptan'ın zevcesi Şevket ve kızları Fikriye ve

(*) Evveliyatı 119 ncu içtimadadır.

Muzaffer hanımlara Hidematı Vataniye tertibinden bin kuruş maaş tahsis edilmiştir.

REİS — Birinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum, kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tarihi neşrinden muteber olan işbu Kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

REİS — İkinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim heyeti umumiyesini tâyini esamî ile reyî âlinize vaz'ediyorum. Rica ederim arkadaşlar dışarıya gitmesinler, herkes muntazaman reylerini istimal buyursun. Efendim. Bundan evvelki celsede silâh altına alınmış, Meclis aklâmında müstahdem memurin hakkında Muvazeneî Maliye Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'etmiştik. Fakat; ekseriyet yoktu yarınki celsede tekrar reyî âlinize vaz'edeceğim.

Efendim reylerini vermeyen arkadaşlar lütfen reylerini versinler. İstihsali âra hitam bulunmuştur. Efendim bir celse hafiye akdi için on beş imzalı bir takrir vardır. Takrir münderecatını Heyeti Âliyenize arz etmek üzere samiiinin salonu tahliye etmesi rica olunur.

(Üçüncü Celse hafidir.)

DÖRDÜNCÜ CELSE

Bed'i müzakere; saat 4,20

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Mahmud Said Bey (Muş)

8. — SUALLER, CEVAPLAR

1. — *Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin, Mudanya Mukavelei Askeriyesinin bir tehdit altında imza edildiğinden bahseden Loyd Core'un beyanatı hakkında suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı*

REİS — Efendim Celse aleniye tahavvül etmiştir. Bugünkü ruznamemiz Sıhhiye bütçesidir. Sıhhiye bütçesine başlıyoruz. Efendim Sıhhiye bütçesinin heyeti umumiyesi malûmu Devletiniz evvelce Meclisi Âlide müzakere edilmiş, fakat bir karara iktiran etmemiştir ve maddelere geçilmemiştir. Sıhhiye Encümeni bütçeyi zannederim beyarı tetkik talebetmiş ve Sıhhiye Encümenine havale edilmişti. Şimdi Sıhhiye ve Muvazene encümenlerinde tekrar müzakere edildikten sonra Heyeti Aliyenize geldi ve geçenki bir kararımızla buraya geldi, Pazartesi ruznamesine alınmıştır. Pazartesi müzakere edilmişti. Bugüne tehir edildi. Bugün başlayacağız.

Şimdi bu böyle olmakla beraber bugün Hariciye Vekili Beye iki sual takriri verilmiştir. Bu takrirelere Hariciye Vekili Beyefendi bugün cevap verilmesini arzu ediyor.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Meclisi Âli arzu ederse.

REİS — Bugün cevap veririm diyor. Meclisi Âli arzu ederse, eğer müsaade ederseniz onu müzakere edelim. Sonra Sıhhiye bütçesine geçelim. Fakat esas mesele Sıhhiye bütçesidir. Çünkü bugün müzakere edilecek Sıhhiye bütçesidir. Binaenaleyh reyî âlinize müracaat edeceğim. Nasıl isterseniz onu yapacağım. Efendim evvelâ suallere cevap verilmesini kabul edenler lüt-

fen el kaldırsın. (Kabul, kabul sesleri) Ekseriyet vardır.

Hakkâri Mebusu Mazhar Müfid Beyin takririni okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Loyd Core ahiren Mançister'de iradettiği nutukda Mudanya Mukavelei Askeriyesinin bir tehdit altında imza edildiğinden bahsediyor. Loyd Core'un bu beyanatı veçhile Mukavelei Askeriye filhakıka bir tehdit neticesi mi imza edilmiştir? Hariciye Vekili Muhtereminin şifahen izahat vermesi için işbu sual takririni takdim ettim.

18 Tegrinevvel 1338

Hakkâri Mebusu
Mazhar Müfid

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim malûmuâliniz Loyd Core'un böyle bir lisan kullandığı ajansların verdiği malûmat üzerine gazetelerde görülen bir nutuktan anlaşılmıştır. Evvelce Mudanya Konferansı mukarraratını yani Protokolü Askerisini burada okuduğum zaman Meclisi Âlinize arz etmiş daha doğrusu aleni olarak bütün cihana Hükümetimiz namına ilân etmiştik ki Mudanya Mukavelei Askeriyesi, yakında inikadedecek olan sulh konferansında bütün matalibi milliyemizin tahakkuku hakkında bize verilen vaatlerin mevkii husule gelmesi şartıyla mukayyettir demiştim. Arkadaşlar pekâlâ bilirsiniz ki; Mudanya Mukavelei Askeriyesini Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ancak ve ancak bir an evvel sulha vâsıl olmak ve millî taleplerinin bir an evvel tahakkukunu görmek maksadiyle imza etmiştir. Yoksa bir

tehdit karşısında bulunmuş, o tehdide serfürü etmiş de imza etmiş değildir. Ve Büyük Millet Meclisi Hükümeti Hariciye Vekâletiniz karşımızda bulunanların da bizim gibi bir an evvel sulha vâsıl olmak arzusu ile, ümidi ile bu Mukavelei Askeriyeye giriştiklerini ve o ümitle mukaveleyi imza ettiklerini zanetmiştir. Zannıgalip hâsıl etmiştir, kanaat getirmiştir. Bu mesele, gazetede yazılan nutuk, bundan evvel daha doğrusu maziye ait birtakım vukuat hakkında söylenmiş sözlerdir. Nutkun aşım bilmiyoruz. Yalnız bir hulâsası gördük. O hulâsa da bize; bunun belki birtakım makasadı siyasiyei dahiliyeye mübteni olarak söylediğini gösteriyor.

BİR MEBUS B. — Harington'un beyannamesi...

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Devamla) — Harington'un beyannamesiyle bu da hemen aynı eisten şeylerdir. Bunun için bendeniz Başkumandanlığın bu baptaki mütalâasını, Ordumuzun kuvvetini Hükümetim namına Hariciye Vekili olarak nazarı itibara alıp derim ki; Türk Ordusu tehdit altında değildir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti de tehdit altında Mukavelei Askeriyeyi imza etmemiştir. Bilirsiniz ki, ordularımız İstanbul üzerinden, Çanakkale üzerinden düşmanı takib ederken bize teklif vâkı olmuş ve o teklifte matalibi milliyemizin tahakkuku bizde bir ümit hâsıl etmiş, onun üzerine bir an evvel sulha vâsıl olmak için Mudanya Mukavelenamesi imza edilmiştir. (Bravo, sadaları) Onun için ben cihana karşı Meclisi Âlinizin de tasvibi ile ilân ediyorum ki, Mudanya Mukavelei Askeriyesinin asıl ruhu sulh aşkıdır. Bunu cihan bilsin. Yoksa bir korku, bir havf eseri değildir. (Alkışlar)

OSMAN NURİ B. (Lâzistan) — Asıl korkan Loyd Core'dur. Kendi mevkiinden korkuyor.

REİS — Cevabı kâfi görüyor musunuz?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Kâfi. Yalnız cihana ilân edilmesini isterim ki, sulh aşkıyla akdolunan mukavelei askeriye üzerinde İngiltere'nin hiçbir tehdidi olmamıştır. Loyd Core yalan söylemiştir. Harington'un o mukavelei askeriyenin imzasından sonra neşrettiği ordu emirnamesinde de o neviden bir tehdit gö-

rüyorum. Yine ona karşı da ilân etmelidir ki, Türkler harbçü değildir, sulhe'dur. Türkler istiklâli için, hürriyeti için, hayatı için, bu mücadeleye girişmiştir. Binaenaleyh, mukaveleyi tehdit ile değil, maksadı ulvi için imzalamıştır. Bunu cihanın bilmesini talebediyorum.

REİS — Efendim, bu sual kâfi görülmüştür.

2. — *Cebelibereket Mebusu İhsan Beyin, memaliki müstahlasa düşman işgali altında iken irtikâbettikleri cinayetler dolayısıyla tecziyeleri lâzımgelenler hakkında İtilâf Devletleri Mümesilleri tarafından Hükümete verilen nota hakkında suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı*

Riyaseti Celileye

Memaliki müstahlasada sakin bâzı hainlerin mücadelesi milliye esnasında düşmanlarla teşriki mesai ederek millet ve devlete ihanet irtikâbiyle fiilen ve müsellâhan birçok cinayetler irtikâbetmiş olanlar hakkında Düveli Müttefika tarafından Hükümetimize bir nota verildiği istihbar edildiğinden mezkûr notanın muhteviyat ve mahiyetini ve Hükümetimiz tarafından ne gibi cevap verileceğini Hariciye Vekâletinden sual ederim.

Cebelibereket Mebusu
İhsan

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. — Efendim, sualde mevzuubahsolan notayı müsaa-denizle bir kere okuyayım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerine :

Fransa, Büyük Britanya ve İtalya Fevkalâde Komiserleri Anadolu ahaliî asliyesinden olup Yunan Ordusuna mensup bulunan ve Türk kıtaatı tarafından esir edilen asakirin hususi karargâhlarda tecemmü ettirilmiş olduklarına dair Hükümeti metbualarının malûmat ahzylediklerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerinin nazarı ittilana arz ile kesbi şeref eylerler. Aynı membadan alınan malûmata nazaran bu tedbirden maksat hiyaneti vataniye ile müttehem ve idam cezasına müstahak Osmanlı tebaası adedilen işbu askerlerin ierayı muhakemeleri olacaktır. Mevzuubahis üseranın mümkün oldu-

ğu kadar müsamahakârane bir muameleye tâbi tutulmaları lehindeki mülâhazatı âtiyeye zirde vâzülümza komisreler, munhasıran insaniyetkârane bir maksatla ve Osmanlı adaleti askeriyesinin idaresine ait mesailde hiçbir müdahale arzusu perverde etmeksizin Büyük Millet Meclisi Hükümetinin nazarı dikkatini celbetmek mecburiyetinde bulduklarını zannederler. İşbu üseranın toptan veya külliyetli miktarda idamları haberi efkârı mütemeddinenin takbihi umumisini mucibolacağı aşikârdır. Bundan başka bu adamların gerek geçen devirde içinde yaşadıkları muhiti teeheyüç ile sürüklendiklerini ve gerek kendilerini silâha sarılmaya icbar için az - çok resmî tazyikata düçar olduklarını nazarı itibâra almak muktazayı nasfettir.

Nihayetülemir mümkün olduğu derecede umumi ve tam atıfet tedbiri bir delili zayıf gibi tefsir edilemeyecektir. Bilâkis ahvali hazıra dâhilinde mümkün olduğu kadar süratle mesabi harbiyenin hâtrasmı bile izaleye kabiliyetli bir sulhu umumi husulüne müncer olmak maksadiyle mesaisini, diğer Düveli Mütemeddinenin mesaisine iştirak ettirmek hakkında Büyük Millet Meclisinin evvelce ilân eylediği makasımın samimiyetinin parlak bir bürhanını teşkil edecektir.

Zirde vâzülümza Fevkalâde Komiserler Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerinin mülâhazatı salıfeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin nazarı dikkatine arz etmek ve iş bu mülâhazatı ilham eden insani endişelerin nazarı itibara alınması için bütün nüfuzunu istimal eylemek lütfunda bulunacağımı Hükümeti metbuaları namına ümidederler.

Pelle Sör Horas Rumbold Garuni

HARİCIYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Şimdi efendim verilen nota budur. Sualin birinci kısmı buna aittir. Malûmûâliniz bu notada gayet mühim bir cihet mevzu-bahistir. Her ne nam ve şekilde olursa olsun velevki kendileri munhasıran insaniyetkârane bir maksatla ve Osmanlı adaleti askeriyesinin idaresine ait mesailde, hiçbir müdahale arzusu perverde etmeksizin demiş olmakla beraber - ne derse desin - bu şekil, eski Osmanlı İmparatorluğunda cari olan şekildir. (Bravo; sadaları) Biz, her vakit ilân ediyoruz ki; Osmanlı İmparatorluğunun usulleri kalkmıştır. Burada yeni bir Türki-

ye Devleti vardır. Bu Türkiye Devleti, asrı ahir hukuku âmmesi üzerine müessesdir, müstakildir; Tıpkı Fransa, İngiltere ve Amerika gibi hür ve müstakil Devlet ne demekse odur. (Bravo sadaları, alkışlar) Onun için, her ne suret ve şekilde olursa olsun artık biz, bundan sonra umuru dâhiliyemize müdahaleyi tazammun eden en ufak bir harekete bile tahammül edemeyiz. (Bravo, sesleri) İkinci cihette bir sebebi muhaffif arıyorlar ve diyorlar ki; bunlar, cebren gitmişlerdir. (Yalandır, sesleri) Velev cebren gitmiş olsalar bile, bizim kanunlarımızda ikrah ahkâmı vardır. Bilirsiniz ki Kanunu Cezamızda, bir kimşenin her hangi bir fiili memnuu irtikâpda kendi ihtiyarı tamamiyle münselip bir halde ise kanun; onu nazarı itibara alır, ma'füv görür, mazur görür, onlar da, mahkemei aidesi huzurunda bu mecburiyeti kanuniyelerini ispat edecek olurlarsa mahkemei aidesi, bizim kanunlarımızı tatbik eder ve etmeye mecburdur. (Bravo, sadaları) Üçüncüsü diyorlar ki; Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin ilân ettiği veçhile diğer Düveli mütemeddinenin mesaii sulhververanesine iştiraki alâmet ve delâilini görmek istiyorlar. Dünyada zannediyorum ki bu kadar mahrumiyet içersinde, bu kadar hücumlara mâruz kaldığı halde hissi insaniyete daima riayetkâr kalmış - hele asrı ahirde, hele muharebei ahirede yapılan fecayii nazarı itibara alırsak - tek bir Devlet varsa o da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetidir. (Bravo sesleri) Her vakit, her tarafta, her yerde bize karşı neler yapıyorlar, görülüyor. Onun için Hükümetimiz Büyük Millet Meclisinin ilân ettiği şeyleri tatbik ve icra ile mükelleftir. Her vakit diğer düveli mütemeddinenin mesaii sulhververanesine ve mesaii medeniyetkâranesine bütün kudret ve kuvveti kâmilesiyle iştirak etmektedir. Yani Hükümetin notaya cevabı budur. Hariciye Vekâletinin düşündüğü budur. Meclisi Âliniz başka suretle düşünecek olursa o ciheti de nazarı itibara alırız.

YUSUF ZIYA B. (Bitlis) — Müsaade eder-seniz bir sual sorayım.

REİS — Hayır efendim, yalnız sual sahibi olan zat sorabilir. Nizamname sarıhtir, Nizam-nameyi bozmam.

İHSAN B. (Cebeliberket) — Muhterem efendiler, Mudanya'da Generaller Konferansının dağılmasını takibeden günlerde. uzun se-

nelerden beri eli sabana dokunmayan ve gözü aile, çocuk ve köy yüzü görmiyen fedekâr Milletimi rencide edecek, müteessir edecek bâzı vakayin şahidi olmaktadır. Harington namındaki bir İngiliz generalinin bizi akvamı iptidaiyeden farz ve tahmin ederek bizim tehdit karşısında, üç buçuk İngiliz neferinin muvacehesinde harekâtımızı tevkiif ettiğimize dair olan beyanati, Loyd Corc'un, Çemberlayn'ın Mançester'de bilmem nerede tafrafuruşane beyanati, saltanatı milliyenin yegâne müdafii olmakla iftihar ettiğini söyleyen Fransız milletine mensup Pelle namında bir adamın tarzı idaremize karşı olan arifane tecahülü neticesi olarak meşru ve meşrutî bir Hükümet teşkiline taraftar olunursa faydeli olacağına dair mânalı sözleri... Efendiler iş bu kadarla kalsaydı Anadolu'nun bulutlara kadar yükselmiş dağlarına kadar ulviyet almış nâmütenahi yeşil ovalarından sükûnet ve ciddiyet iktisabetmiş olan Türkün Ulu ve Büyük Ruhu bu gayriciddî sözlere, müstehzi sözlere bakar ve gülerdi ve mukabele etmezdi. Fakat bu vâdiyi de geçirdiler. Sonra bütün sevgili yurdumu baştan ahirine kadar yıkan ve harebeye çeviren Türk'ün yüzüne dikkatli bakanlara karşı hayatını feda ettiği hemşirelerine, karılarına, kızlarına, lisanıma almayı milletimin vakarına yakıştıramadığım seni ve rezil efali irtikâbeden, gençlerimizi, ihtiyarlarımızı, çocuklarımızı caniyane bir surette katil ve ifna ve imha eden ve düşman tarafına girerek bize envai fecayii irtikâbeden ve nihayet cürmümeşhut halinde yakalanan; gûya Türk tâbiyetinde olan birtakım deni ve canilerin affı için mutavassıt, müşterek bir nota ile umuru dahiliyemize müdahaleye kadar ileri varıyorlar.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müslümanlar doğranırken ses çıkarmıyorlardı.

İHSAN B. (Devamla) — Efendiler, tarihleriyle iftihar eden bu gafil adamlar; bir heyeti içtimaîyenin kendini idare eden müstebit bir hükümdara veya bir heyeti idareye karşı tuğyan etmeği mukaddes addederek cihana yayan ve bunu bir şeref tarihi addeden milletlere sorarım ki; aczi, yrogunluğu ve fakrına rağmen, nâmütenahi serveti birçok aleti harb ve tahribi, diritnavutları, bilmem daha topları, tüfekleriyle müsellâh bir cihanı husumete, bir cihanı gâviz ve vahşete karşı yorgun bünyesini sırf istik-

lâli; sırf hürriyeti, sırf mukaddesatı için müca-deleye atan bu muazzam milletin bu son gösterdiği muazzam vakamın şahidini kendi tarihlerinde bulabilirler mi efendiler? Yoktur. İstiklâlîne, hürriyetine, mukaddesatına bu kadar merbut ve onun karşısında ölmeği kendisine dinî, millî, mukaddes bir şeref addeden bir milletle temasa geldiklerini anlamıyacak kadar gafil veya şeytan olan bu milletin, bu adanların harekâtını hazmedecek bir Türk bulamıyorum ve bundan dolayı yakında vukuundan bahsedilen sulh konferansından katıyen ve katıbeten ümit-var değilim.

Efendiler, bu efendiler hissiyatı insaniyetkâraneye kaparak cürmümeşhut halinde yakalanan deni ve canilerin ağır cezalara çarpılmasının muvafıkî mâdelet olamayacağını bildiriyorlar. Bir kere görmüyorlar ki; İstiklâl ve hürriyeti için mücahede eden İrlândalılardan mitralyözlerle günde binlercesini kurşuna diken kendi milletlerine böyle bir ihtarın insanide bulunsunlar ve asıl vazifeleri odur. (Bravo sesleri) Hindistanın münevver adamlarını ve münevver erkânını zıندانlarda ağlatıyorlar ve bunlara insan muamelesi yapmayan kendi Hükümetleri Erkânına ve kendi idare adamlarına böyle bir tavsiyede bulunsalar; daha insani bir harekette bulunmuş olmazlar mı? (Bravo İhsan Bey sesleri) Efendiler, bunlar insani hissiyata meclubolan adamlar değildir. İnsaniyet, Şark'ın bildiği ulvi insaniyet; bunlar için aleti menfaatidir. (Bravo sesleri). Onlar yıldızlı yazılarla, yıldızlı haplarla karşılardakini aldatacaklarına Yıldız Sarayında oturan köhne adama müracaat etsinler. (Bravo sesleri, alkışlar) Bu hayırhah adamlar kendini satmış olan Yıldız Hükümdarına gitsinler veya onun etrafında miskin ve âciz maasını düşünen mâtuh insanlara bu hapları yuttursunlar. Efendiler; ben bu hususta Hariciye Vekilinin buyurdıkları gibi, şöyle demekle, böyle demekle kendileri ile bir mübahase zemini açmayı da kendime yakıştıramıyorum. Bence, teklif ediyorum Heyeti Celilenize, Hariciye Vekili bu tafrafuruşane kâğıdı bir zarfa koysun, üzerine «evaptan müstağnidir» ibaresini yazarak iade etsin. (Bravo sadaları, alkışlar.)

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim, müsaade ederseniz Hariciye Vekiliniz öteden beri Meclisi Âlinizden

gördüğü teveccüh ve itimada binaen rica eder ki; cevap vermek, vermemek ve ne suretle cevap verileceği hususu deminki arz ettiğim esaslar dâhilinde kendisine bırakılsın. (Muvafık sesleri)

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Efendim, bir sual soracağım.

REİS — Efendim, müsaade buyurun. Yusuf Ziya Bey rica ederim, arz ettiğim şeylere dikkat buyurun, bu bir sualdir ve suali verenden başka hiç kimse söz söyleyemez. Ayrıca bir sual takriri verirsiniz. Biz bunu Hariciye Vekâletine şimdi havale ederiz. Vekil arzu ederse şimdi, arzu ederse sonra cevap verirler.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Pekâlâ efendim: Yani sual sormaya hakkım vardır değil mi?

REİS — Hay hay efendim her vakit.

Efendim, suali müştereken imza edenlerden dahi ancak bir kişi söyleyebilir diye nizamname de sarahat vardır. Efendim şimdi bir sual takriri daha verilmiştir. Vekil Beyefendi isterseniz şimdi cevap veriniz.

İhsan Bey sualin cevabını kâfi gördünüz mü?

İHSAN B. (Cebelibereket) — Kâfi efendim.

3. — *Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin, me-maliki müstahlasa işgal altında iken düşmanla teşriki mesai edenler hakkında İtilâf Devletleri mümessilleri tarafından verilen notanın neden kabul edildiğine dair suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı*

REİS — Yusuf Ziya Beyin sual takririne Hariciye Vekili Bey şimdi cevap vereceklerdir. Okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Hariciye Vekili teklifin müdahale mahiyetinde olduğunu itiraf ederken nasıl olup da müdahale mahiyetindeki bir teklif ve notayı almış ve kabul etmiş bulunuyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hariciye Vekilinin bu mahiyette bir teklifi kabul etmemesi lâzımgeleceği kanaati ile kabûlünden dolayı beyanı teessür eder, kabûlü esbabını sorarım?

Bitlis

Yusuf Ziya

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. — Efendim, Yusuf Ziya Beyefendi bu beyanı teessür sözünü Hariciye Vekâletine karşı sarf etmemiş olsalardı daha iyi olurdu. Çünkü arz edeceğim izahat üzerine ümid ederim ki; o sözü

geri alırlar. Her şey yazılabilir, her şey gelebilir. Yazan her şeyi yazdığı gibi malâmuâliniz cevap yazan da her şeyi yazar. Onun için bu notayı deminki teklif veçhile bir zarf içine koyup da geri göndermektense ona lâzım gelen cevabı vermeyi Hariciye Vekâleti daha muvafık buluyor. Zannederim, Meclisi Âliniz bunu kabul eder. (Hay hay sesleri)

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Bendeniz de teessürü geri alıyorum.

REİS — Bundan sonra Sıhhiye Bütçesine başlıyoruz.

4. — *Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Beyin, Rummeli'de, Girid'de ve Cezairi Bahrisefid'de ahali İslâmiyeye karşı ika edilen kıtal ve suimuumele-den Hükümetin haberdar olup olmadığma dair suali ve Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin şifahi cevabı*

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — İstirham ederim, bir sözüm var, Reis Bey; Hariciye Vekilinden bir sual takririm var.

REİS — Gönderdim efendim.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim bu suallerden evvel vermiştim. Onlara şimdi cevap veriliyor. Mesele fevkalâde mühimdir. Mezalime dairdir. Adalarda, Makedonya'da doğranan adamlara aittir. Halbuki bu sual takriri tehir ediliyor. Buna dair bir şey denilmiyor.

REİS — Celâl Nuri Bey tehir edilen bir şey yoktur. Bu iki sualin sahibi Hariciye Vekili Beyle koridorda görüşmüşler ve Hariciye Vekili Bey şimdi cevabını vereceğim demıştır. Siz sualinizi bugün tevdi ettiniz.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Hayır dün verdim efendim. Hariciye Vekâletine gönderildi.

REİS — Efendim dün verilmişse bugün Hariciye Vekâletine havale edilmiştir. Bugün zaptı sabıkta okunmuştur.

CELÂL NURİ B. (Devamla) — Bu mesele gayet mühimdir. Tehir muvafık değildir. Binaenaleyh Hariciye Vekili Bey tercihan cevap versinler Vermezlerse tehirden bir maksat vardır.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. — Hayır efendim, şimdi cevabını vereyim.

REİS — Sualinizi buldurayım. Vekil Bey şimdi cevap verecektir.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim takririm Hariciyeye gitmiştir.

REİS — Efendim aslı vardır.

CELÂL NURİ B. (Devamla) — Efendim en mühim mesele ait bir şeydir, sıra numarası ile verilmek lâzımdır.

Riyaseti Celileye

Mezunen İzmir'de bulunduğum zamanda Cezairi Bahrisefid ve Girit vilâyetleri ahalisinden olup, Aydın vilâyetine hicret eden biçaregânın tazallümü üzerine Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerine tahriren müracaat etmiştim; o günlerde bayraksız Yunan nakliyelere ve bayraklı İngiliz vapurları fevç fevç Rum ahaliyi adalara nakletmekte idiler. Bu vapurlar boş geliyor ve dolu gidiyordu. Adalarda ise Türk ahali envay fecayie giriftar olduklarından bunların o boş vapurlarla sevhale nakli mümkündü ve o vapurlar bu vazifeyi takabbül etmedikçe Rumları almaktan menédilebilirlerdi. Bilâhara müşarünileyh Yusuf Kemal Beyefendiye bir arıza daha takdim ederek Fransız Amirali (Dömenil) kemali memnuniyetle bu işe tavassut ve yedindeki bütün vasaiti Hükümetin emrine âmade edeceğini bildirmişti. Şimdi ise mahalli mezkûrede ve Rumeli'de ahali İslâmiyeye karşı pek lelim bir surette kıtal başladığını kemali telehhüfle duydum. Binaenaleyh âtideki suali Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerine irad ile cevabına Mecliste şifahen ve süratle intizar edirim.

Sual

Rumeli'de, Cezayiri Bahrisefid'de ve Girit'de ahali İslâmiyeye karşı kıtal ve suimuamele şiddetle başlamıştır. Hükümetin bundan haberi var mıdır? Ve ne gibi tedabire tevessül eylemiştir?

13 Teşrinievvel 1138

Gelibolu Mebusu
Celâl Nuri

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim müsaade buyurulursa takririmi izah edeceğim. Efendiler dün akşam ve evvelki akşam Erkânı Harbiye Umumiye Riyasetinden vukubulan tebligatı kemali teessüfle okumuşsunuzdur. Girit'de, Midilli'de kıtal başlamış. Bugün okunan tebliği resmîde Gelibolu Şibihceziyesinin üzerinde filân falan diye üç satır devam eden kurâda kıtal başlamıştır. Bunların tafsilâtı lâzım değil. Bu, ancak Erkânı Harbiye Umumiyenin nazarı ittılama arz edilen mesaldir. Daha neler ve neler

oluyor. Bizim orada gayet kıymetli birtakım vatandaşlarımız, ırkdaşlarımız vardır. Bütün vatandaşların kıymeti büyüktür. Ona diyecek yok. Fakat bunlar Adalar'da, Girit'de, Sakız'da, Midilli'de, Bohçaada'sında ve Limni'de akalliyet olarak kaldıkları halde asırlardan beri Türküğün mevcudiyetini muhafaza etmişlerdir. Bu mübareze hayatta kabiliyetlerini fevkalâde tenmiye etmişlerdir. Böyle mühim bir unsuru bugün doğratiyoruz ve bu da bugün Erkânı Harbiye Umumiyenin tebligatı ile sabittir. (Doğratiyoruz muyuz, sadaları) Yusuf Kemal Beyefendi Hazretleri... (Biz doğratiyoruz, sesleri) Tabî biz doğratiyoruz, doğruyorlar. Yusuf Kemal Beyefendi İzmir'de iken kendilerine bir arıza taktim etmiştim. O esnada birtakım boş Yunan Gemileri bermucibi muahede bayraksız olarak gelip oradan ahali Hristiyanıyeyi alıp adalara nakleliyorlardı. Adalar yakındır efendim. Beş saat Midilli, altı saat Sakız'dır. Binaenaleyh oradaki ahali İslâmiye vaveylâ ettiler. Akralarını, evidalarını feryad ettiler. Müracaat ettiler, dediler ki: Bu vapurlar boş geliyor, bizim analarımızı, babalarımızı, kardeşlerimizi alıp getirebilir ve bu da bir ahde raptelilebilir. Bunlar bizimkileri getirmeden onları teslim etmeyiz diye bir şart konulabilirdi. Bunun üzerine Amiral Dömenie ile bir müzakere oldu ki, söyleyebilirim. Bu da vesaitini ve elindeki nüfuzunu da istimal edebilecekti. Haydi o meseleyi bertaraf edelim. Mademki o vapurlar dolu gidiyor ve boş geliyordu. Onlara da denebilirdi: (Sakız'dan ve Midilli'den ve hattâ Girit'den lâzıgelenleri getirin ve o suretle teslim alalım ve bunları size teslim edelim.) Bu niçin olmadı? Ve oradaki Rum ahali rehine diye niçin muhafaza edilmedi. Niçin bunlar bir kampa konmadı da boş boşuna bırakıldı ve bizimkiler niçin böyle doğrataldı? Mesele bundan ibarettir, ve bunun kemali hürmetle niçin böyle olmadığını Hariciye Vekâletinden soruyorum efendim.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim hakikaten biz İzmir'de iken Celâl Nuri Bey refikümüzün hikâye buydukları gibi bu saydıkları adalara Rum ahali gidiyordu. Oradan vapurlar Müslüman ahaliyi alsa ve buraya nakletseler ve oradaki Müslümanlar buraya getirilmedikçe buralara ya Yunan vapurlarını yanaştırmamak veyahut bura-

daki ahali onlara verilmemek gibi bir şart kounulsa tarzında bir mektuplarını aldım ve bir gün sonra da Amiral Dömenei tarafından suhulet gösterileceğine dair bir mektup yazdılar. Bendeniz bu mektubu Rauf Beyefendiye verdim. İera Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyefendi Hazretleri kendisi lâzımgelenlerle görüştü. İşin ciheti amelîyesi mümkün görülemedi. Ciheti siyasiyesi hakkında - Girid müstesna olmak üzere - bahis buyurdıkları adalar için ben Hariciye Vekili olarak düşündüm. Oralar bizim tahtı hükümranımızdedir. O adaların hâkimiyet meselesi henüz halledilmemiştir. Yani ciheti hariciye itibariyle böyledir. Pratik,amelî itibariyle. Rauf Beyefendi lâzımgelenlerle görüşmüştür. Şimdi Girid'de aynı hali işittik. Rıza Nur Bey bir telgraf gönderdi. Binaenaleyh Hariciye Vekili olmak itibariyle, muahedat ile - malûmuâliniz harb, bütün muahedatı keenlemeyekûn hükmüne kor ya - vaktiyle terk etmiş olduğumuz yerler hakkında, şiddetli ve derhal bir karar ittihaz edelim diye düşündük ve müstacel bir karar alıp lâzımgelen tedbirleri alalım dedim. Bu hususta Heyeti Vekile ile görüşeceğiz. Birinci sual hakkındaki cevabım budur. Temennileri hakkında vereceğimiz cevap budur.

FAİK B. (Cebelibereket) — Müslümanlar hakkındaki cevabınız nedir?

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Efendim tahtı hâkimiyetimizdedir, demek nazari bir sözdür. Vaktiyle tunus tahtı tâbiyetimizde idi, bilmem nere de tahtı tâbiyetimizde idi. Bu sözler, oradaki ahali islâmîyenin hayatını idame etmez ve bugün bunları doğratiyoruz. (Biz doğratiyoruz; sesleri) Yani hayatlarını muhafaza edemiyoruz. Onun içindir ki; bugüne kadar doğratiyor, bitiyor. Bunları söyledik ve bunları kurtarmaya imkânı maddi de vardır. Vapurlar boş geliyor. Fakat orası bizim yerimizdir deniyor. Halbuki onlar orada kalacak olurlarsa bizim hâkimiyetimizi iddia etmek katiyen muvafık değildir. Çünkü bilfiil bütün müslümanlar imha ediliyor. Ben-

deniz, Yusuf Kemal Beyefendinin cevaplarını nâkâfi addederek, Yusuf Kemal Beyefendi Hazretlerinin buyurdıkları cevabın sualini istizaha kalbedeceğim. Buna dair olan taktirimi yarın veririm.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Efendim size resmî cevap veriyorum. Bana verdiğiniz taktir, bilhassa pratik, askerî bir mesele idi. Bu, Hükümet Reisine taktid edildi. Hükümet Reisi lâzımgelenlerle görüşmüştür ve imkân olmadığını görmüştür. İstediginiz gibi istizah yapabilirsiniz. Fakat rica ederim, yalnız siz ciheti siyasiyeyi mevzuubahsetmeyin, ondan sizi kimse menedemez. Siz bugün, pratik, katî, fiilî işten bahsediyorsunuz. O işten de ben size cevap verdim. Bunun ciheti siyasiyesi de ayrıdır.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Bu müdafaa-yı dinlemekle beraber birçok kıtale şahidoluyoruz.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B. (Kastamonu) — Rica ederim Celâl Nuri Bey, sizin kalbiniz sızlıyorsa benim kalbim de o kadar sızlıyor. Ben, cenebi evlâdı değilim, ben de bu memleketin evlâdıyım, rica ederim.

CELÂL NURİ B. (Gelibolu) — Tedbir iktiza eder. Boşboşuna telef oluyor. (Reye koyunuz, sesleri)

TAHSİN B. (Aydın) — Onların hayatını muhafaza etmek bizim üzerimize terettübeden bir vazifedir.

REİS — Efendim, bugün Sıhhiye bütçesini müzakere edecektik vakit geçti.

TAHSİN B. (Aydın) — Reye koyunuz.

REİS — Neyi reye koyayım efendim? İstizah taktiri verildikten sonra reye konur.

Efendim malûmuâliniz, yarın için ruznamei müzakeratımızda Nevahi Kanunu vardır ve evrakı varide gayet az olacaktır.

Yarın içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 5,5

Hasbellüzum bir mahalle izam kılınacak İmalâtı Harbiye sivil ustalarıyle Levazımatı Umumiye fabrika ve müessesatı sanatkârlarına harcırah itası hakkındaki Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Cemal Pş. (İsparta), İzzet B. (Tokad), Hacı Garib Ağa (Malatya), Mustafa Kemal B. (Ertuğrul), Rıza B. (Kırşehir), Müfid Ef. (Kırşehir), Abidin B. (Lâzistan), Atâ B. (Niğde), Hamdi B. (Muş), Halil B. (Ertuğrul), Ruşen B. (Gümüşane), Mustafa B. (Dersim), Mehmed Âkif B. (Burdur), Ragıb B. (Gazianteb), Necmeddin B. (Siird), Rifat Ef. (Konya), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Kâzım Hüsnü B. (Konya), Ziya Hürşid B. (Lâzistan), Süleyman Necati B. (Erzurum), Sadettin B. (Menteşe), Abdülhak Tefvik B. (Dersim), Halil Hulki Ef. (Siird), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Âtîf B. (Bayezid), Âsım B. (Erzurum), Naci B. (Elâziz), Tahir Ef. (Kângırı), Osman Server B. (Ardahan), Cevdet B. (Kırşehir), Ziya B. (Kângırı), Mustafa B. (Gümüşane), Celâl B. (Gene), Âtîf B. (Kayseri), Yasin B. (Oltu), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Ziyaeddin B. (Sivas), Mehmed Emin B. (Ergani), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Hüsnü B. (Bitlis), Yasin B. (Gazianteb), Emin B. (Erzincan), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Refik B. (Konya), Necîb B. (Mardin), Hakkı B. (Van), Ali Rıza B. (İstanbul), İbrahim Hakkı B. (Ergani), Hafız Mehmed B. (Trabzon), Dr. Refik B. (Bayezid), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Kadri B. (Siird), Hamid B. (Biga), Kadri B. (Di-

yarbekir), Hacı Nuri B. (Siird), Mustafa B. (Antalya), Sıdkı B. (Malatya), Dr. Adnan B. (İstanbul), Hasan Tahsin B. (Antalya), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Hacı Mustafa Sabri Ef. (Siird), Ali Rıza Ef. (İçel), Mustafa Lûtfi B. (Siverek), Seyfi Ef. (Kütahya), Ali Cenani B. (Gazianteb), Dr. Eşref B. (Adana), Memduh Necdet B. (Karahisarı Şarki), Musa Kâzım Ef. (Konya), Hacı Arif B. (İstanbul), İsmail Remzi Ef. (İsparta), Mustafa Durak B. (Erzurum), Said B. (Kângırı), Nuri B. (Bolu), Şerif B. (Sinob), Rifat B. (Tokad), Şükrü B. (İstanbul), İhsan B. (Cebelibereket), Hüseyin B. (Kozan), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Edhem Fehmi B. (Menteşe), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Neşet B. (İstanbul), Şahin Ef. (Gazianteb), Haydar B. (Van), Ömer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Sahit B. (Kayseri), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Rıza Vamık B. (Sinob), Kasım B. (Muş), Yunus Nâdi B. (İzmir), Vehbi B. (Bitlis), Mustafa Hulûsi Ef. (Karahisarı Sahib), Hacı Mehmed Ef. (Bayezid), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Mahmud Said B. (Muş), Dr. Mustafa B. (Kozan), Derviş B. (Mardin), Nüzhet B. (Ergani), Reşid Ağa (Malatya), Fevzi Ef. (Batumi) Mehmed Şevket B. (Sinob), Numan Usta (İstanbul), Hamdi Ef. (Diyarbakir),

(Reddedenler)

Yusuf Ziya B. (Bitlis), Ziya B. (Mersin), Arif B. (Konya), Mehmed Ef. (Adana)

(Müstenkifler)

Sadık B. (Kırşehir), Hüseyin B. (Erzincan), Mehmed Nadir B. (İsparta), Mehmed Vehbi Ef. (Konya), Abdülhalim Çelebi Ef. (Konya), Abdullah Ef. (Bolu)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı varide
İkinci defa reye vaz'edilecek mevad
Meclis bütçesi
Meclis aklâmında müstahdem memurinden askere gidenlerin 1337 senesi istihkakları hak-

kındaki Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası Yahya Kaptan'ın ailesine maaş tahsisine dair lâyihai kanuniyenin tâyini esami neticesi tebliğ edilecektir.

Müzakere olunacak mevad
Nevahi Kanunu.